

kvinoel:
Joh. Frid. Fischer.

Ca
757

CHRISTIANI THEOPHILI KVINOEL

PROF. LIPS.

NARRATIO

DE

IOHANNE FRIDERICO
FISCHERO.

AD

VIRVM

MAGNICVM ET SVMME REVERENDVM

FRANCISCVM VOLKMARVM

REINHARDVM

1889/90 P. 1482.

THEOL. DOCT. SER. SAXON. ELECT. CON-
CIONATOREM AVLICVM PRIMARIVM SVM-
MI SENATVS SACRI ET ECCLESIA-
STICI CONSILIARIVM.

1799

Ca 757

Ha. Univ. Leipzig.

TO THE
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF
CAMBRIDGE
PRINTED IN GREAT BRITAIN
BY THE UNIVERSITY PRESS, CAMBRIDGE

V I R O
MAGNIFICO ET SUMME REVERENDO
FRANCISCO VOLKMARO
REINHARDO

S. P. D.

CHRISTIANVS THEOPHILVS KVINOEL.

Cum Tibi nuper, *Vir Magnifice ac Summe Reuerende*, per literas significassem *Iohannis Friderici Fischeri*, affinis et praeceptoris mei, obitum; Tu mihi peramanter, vt soles, rescripsisti, et deplorasti mecum iacturam maximam, quam in hoc Viro, et literae et Academia nostra, et imprimis Schola Thomana fecissent, ornatique diuinis laudibus Illius virtutes et immortalia merita; atque memet ipsum excitasti, vt Tibi de vita, ingenio, institutis, moribusque Fischeri accuratius scriberem. Ego vero, literis Tuis, quibus ea scripseras quae luctum leuare possent, perlectis, cum me non mediocriter confirmatum intellexissem; voluntati Tuae, vt semper, ita nunc maxime eo lubentius obtemperandum duxi, quo magis ipse quoque sentiebam, propius intuendis et accuratius recensendis animo Viri Summi bonis stimulos doloris hebetari, acerbitemque sensus mitigari quam optime posse; quo certius mihi persuasum erat, Fischerum, si ab inferis existeret, vehementer sibi

gratulaturum esse, me Tibi, Grammatico pariter atque Theologo excellenti, Tibi, quem ob maximas clarissimasque virtutes, quoad viueret, maximi faciebat, de vita sua scripsisse. Hanc autem virtutum, ornamentorum, meritorumque Fischeri adumbrationem typis exprimendam curavi propterea, quod existimabam, eam aliis quoque, quibus Virum non nisi de scriptis nosse contigisset, haud iniucundam fore; quod cupidissime quamcunque occasionem arripere soleo, qua Tibi, Patrone Optime, qui me inde a pluribus annis singulari prorsus caritate et beniuolentia complexus sis, animum meum gratum publice quoque demonstrare possim. Esto igitur haec scriptio, non modo pietatis meae in defunctum, sed etiam meae in Te, *Vir Magnifice ac Summe Reuerende*, obseruantiae, monumentum firmum et confians.

Natus est Coburgi, Franconiae haud ignobili oppido, anno huius seculi XXVI. die X. Octobris; patrem habuit *Erdmanum Rudolphum*, Ducis Saxoniae e Coburgensi Domo Ernestina consiliarium ecclesiasticum, sacrorum Antifiitem summum, Pastorem ad aedem D. Mauritii primum, et Scholarcham; matrem vero, *Iohannam Barbaram*, e gente Hofmania. Prima literarum rudimenta accepit a patre, viro sanctitatis, grauitatis, doctrinaeque laudibus florentissimo. Cum vero probe intelligeret pater prudentissimus, sibi non esse satis otii, ad explendum hoc ingenium, cui esset tanta discendi au-
ditas

ditas et capacitas, tanta arripiendi celeritas; cum ipsi persuasissimum esset, consuetudinem cum aliis commilitonibus, et aemulationem honestam, quam plurimum facere ad excitandam, alendam, augendamue puerorum adolescentiumque ingenuorum diligentiam et industriam, adeoque eos in scholis publicis hoc nomine dignis, ad vtilem literarum scientiam multo prius et facilius, multo certius et melius perducere, quam sola priuata et domestica institutione; filiolum mature scholae vrbicae magistris, *Fenzlino, Martinio, Sandio*, in disciplinam tradidit. Et horum quidem magistrorum fide et doctrina, patriusque disciplina domestica conformatus, duobus annis tantum profecit, vt deduci posset in Gymnasium Casimirianum, quo pleniorum ingenii cultum acciperet, solidiores ac robustiores doctrinas edisceret. Meruit autem ibi sub praeceptoribus praestantissimis, *Ioh. Conr. Schwarzio, Tresenreutero, Schubarto, Bergero, Albrechto, Ehrenbergero*, et *Linkio*, quibus ducibus Graecas inprimis, Latinaeque linguas, antiquitatem vtramque, mathematicas quoque disciplinas, ac philosophiam acerrimo studio tractabat, et ita quidem, vt quotidie maiores et ampliores his in literis progressus faceret. Nunquam non sine magna quadam cum voluptate illius temporis Fischerus recordatus est, saepiusque mihi, cum sermones haberem de vita sua cum eo, magistrorum illorum probitatem, curam, assiduitatem, laudauit, inprimisque laetatus est, *Schwarzium et Tresen-*

reuterum, pueritiae suae et adolescentiae contigisse magistros, quorum praeceptis operaque adiutus, in Gymnasio Coburgensi tantam sibi comparasset linguarum Orientis, Hebraicae, Syriacae, Chaldaicae scientiam, ut in earundem elementis addiscendis, non opus habuerit postea, in Academia tempus consumere. Postquam igitur intra paucos annos haud vulgarem sibi doctrinae liberalis scientiam compararat, et in Gymnasio bis publice non sine laude declamarat, primum, de templo Pacis Romae, deinde de Silentariis, annis scholasticis exactis abiturum in Academiam parabat, plaudentibus cunctis, qui diuinum ipsius ingenium, literarumque studium acerrimum accuratius cognouerant, ornatus praeceptorum testimoniis honorificis, qui praeclara quaeque de eo augurabantur. Ac recte quidem, nam Fischerus, his laudibus, his auguriis, non abusus est ad arrogantiam sumendam, sed incitamenta ei erant maxima, ad industriae et diligentiae continuationem et constantiam, ita ut postea spem et expectationem, quam commouerat, non sustineret, sed superaret.

Dimissus ergo, non sine magna virtutis doctrinaeque laude, e Coburgensi disciplina, A. XLIV. cum nondum duodeviginti annos haberet, in Academiam Lipsiensem suafu Cypriani *) abiit, cuius

*) Fischeri pater, in epistola ad filium, quam praemittit descriptioni vitae Ver-

portentii a se editae, profitetur Cyprianum sibi autorem et suaforem extitisse, ut filium

cuius auctoritas, vt Tu, *Vir Celeberrime et Eruditissime*, nosti, apud Fischeri patrem quam plurimum valebat. Praeerat Academiae tunc temporis *Christius*, et ipse Coburgo - Francus, qui Fischeri nomen in Album Academiae retulit. Quo facto, vt linguarum Graecarum Latinarumque, quas inprimis a puero adamarat, et omnis antiquitatis plenior cognitionem sibi compararet, assidue et perquam diligenter audiuit *Leichium, Ernestium, Kappium, Christium*, literas Graecas et Latinas docentes, historiam catholicam, imperiique Romani, rem numariam omnemque antiquitatem Graeciae Latiique explicantes. In philosophia et physica accuratius cognoscenda operam dedit *Winklero*, in Geometria *Kaestnero*, theologiae vero partes ei tradide-

a 4

filium in Academiam Lipsiensem mitteret, his verbis: *Summus hic mihiq; amicissimus vir (Cyprianus) in consilium a me adhibitus, pro admirabili sua prudentia, uector mihi fuit, vt te, ad studia Academica idoneum, in Academiam Lipsiensem ablegarem, tibiq; prosperrimos in studiis progressus precatus, Spiritum S. optimum contubernalem etiam atque etiam commendauit. — Ante vero, quam itineri Lipsiensi,*

bono cum Deo, te accingeres, ipsis Calendis Octobribus, A. XLIV. huius argumenti literae Cyprianicae mihi sunt allatae: filium pium et doctum gratulor tibi animitus. Natio Franconica Lipsiae paucis constat. Si humaniores literas imbibet, vitaeque honestati, ac cultiori viuendi rationi studebit, haud grauatim emerget in lucem. Non enim, vt olim, sic Lipsia vult expectari, Francos quod attinet.

diderunt *Wollius, Tellerus, Hebenstreitius*, atque *Beyerus*. Quibus quidem praeceptoribus omnibus, propter excellentem ingenii indolem, doctrinae verae studium, vitaeque probitatem, Fischerus inprimis carus erat, carissimus tamen *Kappio* et *Christio*, quorum hic eum hospitio excepit, et plurima ac maxima amoris fere paterni documenta dedit, ille vero, filium suum, qui iam Lipsiae artem medendi summa cum laude proficitur, ei instituendum tradidit. Hanc vero prouinciam Fischerus non propterea suscepit, ut tenuitas fortunarum suarum subleuaretur; etenim pater, qui liberos suos omnes mirifice amabat, lubenter et largiter praebebat filio, unde bene et honeste ageret vitam *); neque lucri auiditate commotus, ab hac enim alienissimus erat, sed ut se conformaret ad munus scholasticum aliquando recte obeundum, eademque de causa etiam *Ioh. Christi Schmidium*, nunc I. V. D. Virum laudatissimum, erudiuit. Neque tamen statim illi labores cum munere praepetoris domestici coniuncti, Fischerum ita occupant, ut nihil superesset temporis ad literas tractandas et ediscendas, librosque optimos studiose et diligenter lectandos; sed tempus quod alii tribuere solebant adolescentibus ludis, comestationibus, hominumque inertium circulis, collocabat in literis Graecis et Latinis accuratius ediscen-

*) Vid. *Ioh. Frid. Fischeri* praefatio ad *Collection. Theol. Coburgens. Lips. epist. virorum doctor. ad Erdman. Rud. Fischerum, Theol. Coburgens. Lips. 1791* CCXCI. 8.

ediscendis, et in cognoscendis arripiendisque at-
tibus liberalibus omnibus, quarum scientia post-
ea nomen eius tantopere illustratum et nobili-
tatum est.

Inualuerat tunc temporis in hac Academia vt
et in aliis illa haud plane improbabilis consue-
tudo, vt doctores academici, saepius, assumto
socio adolescente docto et probato, exercitatio-
nes pro Cathedra disceptarent. Et Fischerus quo-
que primum praeunte *Christio, de Phaedro*
eiusque fabulis, et post paulo *Franzio* praefide,
de sine quem sibi Deus proposuerit in mun-
do creando, disputauit. His in certaminibus cum
doctrinam suam probasset cunctis; A. xxxxvii. pri-
ma philosophiae laurea ornatus, et Baccalauri,
vt vocant, dignitatem consecutus est. In qua
panegyri, more consueto, carmen graecum, *de*
laudibus grammaticorum recitauit. Sequenti
anno summos in philosophia honores accepit, et
cooptatus est in Collegium, quod vocatur Phi-
lobiblicum, cuius sodales etiamnunc singulis heb-
domadibus conuenire solent, et in explicandis
vtriusque foederis libris praeclaram operam po-
nunt. Eodem quoque anno, cum summa aui-
ditate captus teneretur de salute ingenuarum ar-
tium docendo bene merendi, quae enascebatur
ex earundem incredibili planeque inusitata sci-
entia, quam sibi assidua lectione et diligenti
meditatione compararat, libellum *de ara Pacis*
conscripsit, et publice defendit. Atque ab hoc
inde tempore, totum se dedit erudiendae iuuen-

tuti bonarum literarum studiosae, eique adeo egregie praelectionibus suis profuit, ut maior indies ad eum multitudo conflueret. Aggressus etiam est conscribere et edere libros vtilissimos, qui scientiae et eruditionis ipsius, non mediocris et vulgaris, sed summae et exquisitissimae auctores et testes essent locupletissimi maximeque idonei.

Iam postquam sex annos Fischerus Lipsiae discendo, docendo, scribendoque egerat, mortuus est *Hülsius*, Scholae Thomanae Corrector. Haud ignoras *Reinharde*, *Vir Magnifice et Summe Reuerende*, molestiarum cum hoc munere coniunctarum magnitudinem, redituumque tenuitatem. Nam praeterquam quod Corrector quinque horas fere quotidie scholis habendis inferre debet, etiam quarta quaque hebdomade inspectoris munere fungitur, h. e. adesse debet discipulis, quorum corpora aluntur liberalitate et benignitate senatus atque civium, siue precantibus, siue cibum capientibus, omninoque ad eorum vitam et mores attendere, iisque vias monstrare, quas ingredi et persequi eos oporteat in literis recte et accurate tractandis. Muneris vero reditus omnes quadringentis circiter imperialibus constant, quos tamen nuper senatus liberalitas centum imperialibus adauxit. Sed Fischerus, qui non faciebat cum iis, e quorum sententia quaerenda est pecunia primum et virtus post nummos, quem non latebant omnes huius muneris molestiae; solo vtilitatis communis studio

studio, sola laudis et gloriae propriae cupiditate ductus, hoc munus ambiuit. Nec frustra. Cum enim satis abunde omnibus iam dudum probasset probitatem, industriam, doctrinam; cum senatus maxime idoneo viro hoc munus demandare cuperet, auctoritate et commendatione *Mascovii*, qui omnibus excellenter doctis verissime fauebat, Scholae Thomanae Conrector delectus est A. MDCCCCLII.

Ab hoc tempore fama et existimatio, nominisque Fischeriani celebritas insigniter crevit, non tantum apud nostrates, sed apud externos quoque. Quanquam enim iuuenis viginti quinque annorum, tamen auxilio Dei confusus, feliciter et prosperrimo successu munus scholasticum administravit. Non insistebat eorum vestigiis, qui vix suscepto munere scholastico, celerrime id fastidientes negligunt, tanquam sua persona non satis dignum; sed indefessum, fidelissimumque magistrum sese praebebat, acerrimoque studio in eo elaborabat, ut discipulos suos sapientiae et diuinae et humanae opibus ornaret, eorumque saluti quocumque modo prospiceret. Quare et discipuli curae ac fidei ipsius commissi, magistrum adeo egregium, in quo haberent exemplum doctrinae accuratae parataeque, et severae sanctitatis, quod spectarent, ad cuius perfectionem sibi contendendum viderent, vnice suspiciebant et venerabantur, etsi inter eos haud pauci eiusdem aetatis conspicerentur. Nec scholam tantum ornabat; scriptis etiam, quae omnium doctorum iudicio

iudicio et sententia probabantur, literas porro adiuuabat, ornabat quoque Academiam. Etenim Academicis libros vtriusque foederis, scriptores item Graecos et Latinos pluribus horis diligenter explicabat, et seorsim quoque, singulis adolescentibus, cum nobilibus tum aliis, tradebat literas ad humanitatem pertinentes.

Postquam ita per plures annos Fischerus de Academia praeclare meritus erat; non caeca quadam et temeraria vanitatis auiditate, sed virtutum suarum sibi conscius, et quo melius de Academia mereri posset, munus Professoris literarum humaniorum extraordinarium, ab Amicis Principis, quorum curae salus Academiae commissa erat, petiit. Sed praeter ipsius opinionem plures difficultates ei superandae erant prius, quam hanc prouinciam obtineret. Quamquam enim multi magnae auctoritatis et dignitatis viri, *Mascouius, Kappius, Christius, Belius, Wollius, Stemlerus, Ernestius*, alii, capti ingenii doctrinaeque Fischeri praestantia, eum vnice diligenter et vehementer amarent, sententiisque suis adiuuarent; tamen etiam inuidiam, verae laudis comitem, calumniasque multorum, expertus est hoc ipso inprimis tempore. Sed ille grex inuidorum obtrectatorumque, quorum nomina in obscuro sunt, moras quidem nectere, non vero impedire potuit, quo minus Fischerus votorum suorum potiretur. Reprimebantur nimirum voces illae inanes, laudibus et praeconiis, quibus Fischerum ornabant viri laudatissimi, et
 pruden-

prudentia ac sapientia Curatorum Academiae no-
 strae, cui omni tempore tales contigerunt, qui
 saluti Academiae confulerent, eamque omni mo-
 do promouere studerent. Hi enim non commoti
 iniquorum sermonibus, Filchero munus quod pe-
 tierat, quamuis ringentibus iniquis A. CIDIOCCCLXII.
 demandarunt. — Quaenam fuerint caussae prae-
 cipuae inuidiae simultatumque multorum, etiam
 discipulorum, quas Noster expertus est, ipse in
 praefatione ad quatuor Platonis dialogos, his
 verbis exposuit: »Ego rusticus, inquit, atque
 simplex, qui non nisi literulis, recteque factorum
 conscientia delector, quem casta atque integra
 religio, non anilis superstitio, nec simulatae pie-
 tatis pompa ineptiaeque iuuant; cui natura ob-
 sequendi aliis, adulandique facultatem maligna
 negauit, resistendum forti animo scholarum pe-
 sibus omnibus modis mihi persuasi: atque gra-
 tias habeo maximas, naturae non minus, quae
 liberum me, acrem, contemnentemque humanas
 res, diuitias, paupertatem, praetextam, pullam,
 vitam, pericula, mortem, genuit; quam fortunae,
 quae tam numerosum rebus meis gregem inuidio-
 rum, acerrimorumque obtrectatorum conciliauit
 et conduxit. Etenim quemadmodum assentatio
 et obsequium, et simulatio, insigniter humilis
 parique animi signa habentur: ita virtutem non
 ignoras sine aduersariis hebecere fere, et labe-
 factari, frangi, concidere; odiis vero obtrecta-
 tionibusque, vt ita loquar, et querimoniis ini-
 quo-

quorum sustineri, firmari, et tanquam cote quadam acui.»

Aduersariorum suorum malignitatem, non illo tantum tempore, sed saepius postea quoque experientia edoctus cognouit, etiam tum, cum *Ernestius*, Vir Summus, munus scholasticum commutaret cum Academico, atque adeo vacaret Rectoris in Schola Thomana locus. Etenim artibus inuidorum hominum factum est, ut non Fischerus, qui quidem tunc aegrotabat, non tamen adeo grauius, ut munere suo non posset fungi, sed *Leisnero*, homini quidem docto, sed cum Fischerus haud comparando, scholae moderamen committeretur. Etsi vero hoc munus, quo tantopere dignus erat, non acceperat, hanc tamen iniuriam aequissimo animo tulit, nec de virtutis tramite deflexit, sed omnibus muneris sui partibus, eadem, qua antea, fide et diligentia satisfecit. Nec defuerunt huic ipsius probitati praemia vberima, dulcissima. Mortuus est *Leisnerus*. Fischerus tunc temporis e morbo grauissimo nondum plane conualuerat. Nempe sedulitate sua incredibili, legendi, docendi, scribendi, cogitandique quasi intemperantia, hypochondriae vitium sibi contraxerat, et tanta cum vi malum eruperat tandem, adeo omnes corporis partes fregerat et oppresserat, ut de salute ipsius exigua spes esset medico. Sed euaserat vitae periculum, et malum, quamquam illo tempore non prorsus sublatum, tamen arte *Rüdigeri*, medici praestantissimi, ita imminutum erat, ut
 reli-

reliquias illius etiam postea, inprimis robustiori aetate rarius sentiret.

Filcherus ergo, tunc temporis adhuc causa-rius, *Leisnero* mortuo, significabat Consuli et Consularibus viris, se non petiturum esse partes Rectoris scholae, eas dari et imponi posse alii cuivis, qui firmior ipso et robustior esset, modo reditus sui tenues atque exigui auferentur, quo securius sibi vivere liceret cum suis, quo plus prodesse vinculis rei familiaris curae solutus, opera sua discipulis posset. At illi viri sapientissimi et grauissimi, *Bornius* inprimis et *Gutschmidius*, qui maxime consultum scholae cuperent; qui recordarentur illorum temporum, quibus *Casparus Bornerus*, *Ioh. Matthias Gesnerus* et *Iohannes Augustus Ernestius*, alii, tanta cum laude et admiratione omnium scholae rectores fuissent; qui viderent, non esse cui rectius cura scholae committi posset, Filcherum nutantem et dubitantem confirmarunt, quod Deus corpori aegro valetudinem et vires redditurus esset. Quibus quidem cohortationibus et admonitionibus suis effecerunt tandem, vt munus illud precario peteret. Hoc cum comperissent ipsius aduersarii, omnem dabant operam, vt eum rursus hoc honore defraudarent. Lectiones, quas propter valetudinis imbecillitatem habere non potuerat, notarant. Earum indicem senatoribus tradebant; eum oneri tanto sustinendo prorsus imparem fore, dictitabant, hominemque morosum et difficilem esse, clamitabant. Verum enimvero Consul et Consula-

fulares, reliquique senatores, spretis et neglectis his cupidis leuibulque criminorum clamoribus et conuiciis, Fischerum, postquam sex et decem annos bonas literas in Schola Thomana tradiderat, A. CIDIDCCCLXVII. sententiis suis, plaudente et approbante optimo quoque, rectorem legerunt. Adscribere lubet ipsa Viri Venerabilis verba, quibus vsus est in oratione, quam muneris Rectoris adeundi causa recitauit: »trado literas Consuli, non circumeo more candidatorum, non presso, non sum ineptus, non peto blandius; Deum, quem rationibus meis nossem inde ab ineunte pueritia quam optime semper confuuisse, rogo, vt si sciret, operam meam Scholae Thomanae vtilem, fructuosamque futuram esse, rationem mei ab Senatu haberi iuberet. Ita vero, me quiescente, reique exitum animo aequo et otioso exspectante, fit, vt quem Consules, quem Consulares, iam vultu et sermonibus constituissem huius scholae rectorem, eum vniuersus Senatus sententiis suis legeret, non commotus, non impeditus, leuitate criminationum et clamorum iniqua, quibus liuida et virulenta, invidorum quorundam cupidorumque hominum, qui mihi non tam honorem et dignitatem, quam fructus et commoda noui muneris, ieiuni humilesque inuiderent, lingua atque vox, omnes nuper vicos vrbs, omnes stationes et λέσχαι, omnes circulos, me clam, nostis enim turpissimam, maximeque detestabilem obtreptatorum nigri gregis peruersitatem, replet.«

Mode-

Moderamen scholae, postquam prouidentiae et fidei Fischeri commiserat Senatus, tanta cura atque studio expleuit huius muneris numeros et partes omnes, vt Senatus opinioni et spei non modo responderet, sed etiam longe superaret. Quanta auctoritate, circumspectione, vigilantia, fortitudine et seueritate, lenitate tamen et humanitate temperata scholam rexit, quam egregia ipsius disciplina fuerit, non opus est vt Tibi, *Vir Magnifice et Summe Reuerende* pluribus demonstrum. Testatur hoc satis superque insignis multitudo virorum, de omni republica optime meritorum et adhuc merentium, qui grati profitentur ore animoque pio, se huic scholae praeter doctrinae liberalis copias, honestatis omnis studium debere; testatur hoc idem vniuersa ciuitas, nec vllius vel improbitatis impudentia, vel inuidiae malignitas negabit. Quamdiu enim scholam moderatus est et gubernauit, eique suis institutis vti licuit, nunquam fere auditae sunt ciuium querelae, de inuerecundia, insolentia, nequitia, vitaeque dissoluta discipulorum. Etenim opera et studium eius non tantum in eo versabatur, vt puerorum et adolescentium ingeniorum ingenia omnis diuinae humanaeque sapientiae copiis auerentur, sed vel inprimis in eo, vt animi ornarentur omnis virtutis et honestatis opibus. Quare cohortationibus, admonitionibus, obiurgationibus, minis, praemiis, et si necesse esset, poenis quoque, eos a pigritiae, vitiorumque illecebris auocare, ad modestiae, pietatis,

b

sancti-

sanctitatis studium incitare, inflammare, atque in eo confirmare, omni ardore elaborabat. Ab omni autem partium studio alienissimus erat. Non indulgebat vitiis eorum discipulorum, quorum parentes diuites et opulenti, vel dignitate conspicui essent, non eos, desides, inuerecundos, atque laude indolis omni carentes, fovebat et commendabat, reliquisque discipulis probis quidem et diligentibus, pauperibus tamen et inopibus praeferebat; vt facere solent praeceptores, omnia ad lucrum et quaestum referentes, et commodis suis vnice seruientes, quo praeter mercedem legitimam corollaria quoque accipiant; sed eos tantum amabat et vehementer diligebat, qui probitatis modestiaeque studio, literarum siti et cupiditate sese commendarent, etsi pauperissimi, eorumque parentes infimo loco nati essent. Doctrinae virtutisque discipulorum incrementis vnice delectabatur, ita quidem, vt in iis omnes sui laboris et operae, curae et diligentiae fructus, omnia praemia posita putaret.

Rectoris Scholae Thomanae munus, Affini meo, multos et statos labores iniungebat. Neque enim tantum fere quotidie tres quatuorue horas lectionibus habendis impendere debebat, sed quotannis etiam scribendus erat atque praemittendus libellus, oratiunculis disciplinae Thomanae alumnorum scholae valedicentium, quo ad eandem audiendas Patroni, et Curatores et Fautores scholae inuitati conuocarentur. Praeclara profecto et laudabilis consuetudo! qua
magi-

magistris offeratur commodissima occasio bene merendi de salute scholae, discipulorum, literarumque; et probandi omnibus suam doctrinam atque eruditionem. Fischerus igitur, qui probe intelligebat, quam vtile, quam salutare hoc institutum esset, qui occasionem quamcunque, qua discipulis curae suae creditis, et literis et Scholae Thomanae prodesse posset, quam avidissime arripiebat, non modo tunc, cum discipuli discessum in Academiam pararent, conscribebat libellos, quibus proponeret, quae in legendis explicandisque scriptoribus diuinis et humanis, vtriusque linguae, vel neglecta ab aliis, vel perperam tradita, vel non satis explicata reperisset; sed etiam noua lege constituebat, vt pridie Calendas Januarias anni cuiusque, discipulorum primi ordinis veteranorum quidam orationem haberet, ad quam audiendam, prolusione ab rectore praemissa, Fautores scholae corrogarentur. Adeo egregie famae et existimationi scholae consulere studebat! adeo diligenter omnia sua studia ad commoda illius referebat! Tempus vero reliquum, negotiis scholasticis vacuum, Vir laboriosissimus ita collocabat, vt scriptores vtriusque linguae optimos ederet, notisque exquisitissimis, eruditionis accuratae plenissimis illustraret et adornaret: Aeschinis Platonisque dialogos, Ouidium, Iustinum, Florum, Cornelium Nepotem, Palaephatum, Demetrium Phalereum, Theophrasium, Anacreontem. Et Fischeri quidem editiones, adeo omnium plausum tulerunt, adeo diligenter sem-

per et vbiuis vsurpatae sunt, vt saepius repetendae essent librariis.

Haud miraberis, *Vir Magnifice et Celeberrime*, Affinem meum, prouectori praesertim aetate, tot labores suslinere potuisse, nosse enim quam diligens fuerit diei dispensator, quam mirabilem a natura alacritatem facilitatemque agendi habuerit, quantopere fugerit assiduam et promiscuam cum aliis consuetudinem, quam sobrie et temperanter vixerit. Laborandum esse dictabat, et saepius eum affirmare memini, se, quamquam senem, quotidie discere debere, nec aliis suas inuidere voluptates, se enim vnice literis delectari, et studium literarum ac virtutis anteponeere studiis, rebusque aliis omnibus. His autem perpetuis laboribus, senioque, corpus, quod a natura habebat firmum et robustum, tandem fractum est. Iam exeunte superiori anno aduersa valetudine laborare coepit, medicorum tamen arte conualuit, ita, vt consuetis laboribus sufficerent corporis animique vires. Hoc vero ipso anno die festo secundo memoriae Christi rediui dicato, cum coenare vellet, in vitae discrimen incidit ab impetu ἀποπλήξεως. Etenim repente caligine oculis offusa, titubabat, et praecipit in terram actus esset, nisi et vxor et filiae in auxilium aduolassent. Ab his, sensuum stupore oppressus, lectulo imponitur; aduocantur medici peritissimi, *Haafius* et *Kappius*, ipsius quondam discipuli; aegrotus balbutit, praesentes non agnoscit, et inter verba obdormiscit; tan-

dem

dem post plurium horarum interuallum, arte medicorum excellenti ab illo torpore reuocatur, e vitae periculo euadit, et adhibitis saluberrimis medicamentis ex grauiſſimo morbo breui recreatur. Iam veluti renatus, rursus alacriter munera sua obibat, adornabat proluſionem hoc ipſo anno exeunte euulgandam, et animaduerſionum ad Welleri Grammaticam Graecam ſpeciminis tertii partem priorem abſoluebat. Sed non diuturnus ei contigit valetudinis reſtitutae uſus. Etenim ineunte autumno repente paralyſi captus eſt, ita, ut primo dextrum, deinde uero etiam ſiniſtrum brachium mouere non poſſet, atque cruciatus acerrimos ſubinde ſuſtineret. Et tamen in tanta imbecillitate corporis, ad extremum ſere vitae tempus cogitandi vigorem conſeruauit animus, ita, ut cum amicis et cognatis qui eius uiſendi cauſſa ueniſſent, ſermones habere, etiam de rebus ad literas pertinentibus poſſet, quibus ut et rerum diuinarum cogitatione dolores obruere ſtudebat. Neque enim impatientia ſe opprimi ſinebat, ſed fortiter dolores grauiſſimos perſerebat. Tandem uero morbus ingraueſcebat, ita, ut medici peritiſſimi, quos ſupra nominaui-
mus, de ſalute uiri actum eſſe, declararent. Poſtquam die x. Octobris rursus crudeliſſimis doloribus corpus tentatum erat, inde a ueſpera uſque ad mediam noctem; derepente ſenſuum ſupore oppreſſus eſt, et die xi. Octobris, hora xi. ante-meridiana, placide et ſine ullo mortis ſenſu, ut

optarat saepius*), expiravit et vitae sanctae ac praeclare peractae finem fecit.

Equidem *Vir Magnifice ac Summe Reuerende*, vel ex iis, quae hactenus notavi, facile appariturum esse arbitror, Fischerum sanctitatis, prohibitatis, grauis solidaeque doctrinae studiosissimum fuisse, meritis maximis et amplissimis literas, scholam omnemque rempublicam sibi deuinxisse; contigisse vero etiam ei, harum virtutum suarum praemia et ornamenta, fauente diuina prouidentia, vberissima, et dulcissima. Ad illa vero praemia, quae iam commemorata sunt, accesserunt tanquam cumulus et alia quaedam, de quibus nunc dicendum est. Atque eo ante omnia referri debet matrimonium felicissimum, quod A. MDCCCLXIII. inierat cum *Iohanna Sophia, Abrahami Krigelii*, qui tunc tertio loco in Schola Thomana bonas literas docebat, filia natu maxima, quae iam vidua maritum sibi ereptum moeret. Haec enim femina sexus sui decoribus ornatissima, amoris et reuerentiae mariti plena, consuetudine et alloquio suo, curas et labores ipsius leuabat, liberorum diligentissimam curam habebat, et rem familiarem prudentissime administrabat, ita, vt maritus neque
ea

*) In Praefat. ad Collect. *me quiescere iubeat morte placida, quam liquidorum aeternorumque gaudio- rum usura, Christi seruatoris mei causa, consequatur.*
epist. viror. doctor. ad patrem, p.8. scripsit: *video iam iam instare diem, qua mihi quoque naturae debitum reddendum sit. Deus O. M.*

ea fideliozem et magis piam, neque suauiozem contingere sibi potuisse vxorem, non semel sed saepius, laetabundus, publice quoque, profiteretur *). Ex ea tulit septem liberos; filium, quem tamen XV. annorum adolescentulum mors praematura abstulit, et filias sex, quarum natu maxima, *Johanna Friderica Charlotta*, A. CIDIOCCXCI in matrimonium data est *Johanni Augusto Wolfio*, Theol. D. et Prof. ad aedem Thomae. Archidiacono, Stipendiatorum Electoralium Ephoro, et Nationis Misnicae Seniori, viro de Academia et Ecclesia praeclare merenti; duae filiae *Carolina* et *Agatha*, infantes vita excelsarunt. Tres reliquit *Sophiam Augustam*, *Christianam Eleonoram*, et *Christianam Guilielmiam*, virgines ornatissimas. — A. CIDIOCCCLXXXII.

Affinis meus etiam hoc doctrinae et sapientiae suae praemium cepit, vt in numerum sodalium Collegii minoris Principum praeter omnem spem et expectationem suam reciperetur, auctoritate maxime *Krausii*, Medicinae Professoris eruditissimi et celeberrimi. Quinquies iam hunc honorem Fischerus petierat, sed, vt fieri solet, repulsam tulerat. Hoc vero tandem se ornatum esse beneficio, laetabatur etiam propterea, quod ei, auctis hoc modo quoque redditibus, eo securius et commodius cum suis viuere licebat. Denique etiam haec ei felicitas contigit, vt superiori anno magisterii solennia semisaecularia celebraret, cu-

b 4

*) Vid. Exodi particula, et Leuiticus Gr. e Cod. Biblioth. Paulin. Lips. Praefat.

ius felicitatis laetitiā ei publice gratulatus est Ordo Philosophorum Amplissimus; et breui muneris quoque scholastici annum celebraturus fuisset quinquagesimum, nisi eum haec gaudia sperantem mors importuna praeuenisset.

Atque haec quidem habui, quae Tibi, *Reinharde, Vir Magnifice et Summe Reuerende*, de vita Viri Immortalis narrarem. Et quamquam hactenus non leuiter tantum illius imaginem adumbrasse mihi videor; probe tamen etiam intelligo, accuratius hanc adumbrationem elaborandam esse, quo haec lecturi, plenius ac melius perspiciant, qualis et quantus vir Fischerus fuerit. Quam praeclaris ingenii dotibus natura fauatrix eum exornarit, quam celeriter perceperit, quam constanter percepta retinuerit, testatur scientia linguarum disciplinarumque, quas paene puer didicerat, quibus maturiori aetate tantopere emiuit et excelluit; egregie enim callebat linguas orientales, Hebraicam, Chaldaicam, Syriacam, Samaritanam, Arabicam, Aethiopicam, et Latinarum inprimisque Graecarum, vt et omnium bonarum literarum in Germania facile princeps erat; testantur et loquuntur etiam tot ingenii sui monumenta quae condidit. Iudicio valebat peracri, ita, vt cum ei locus scriptoris difficilis vel emendandus, vel explicandus esset, acute celeriterque verum a falso discerneret, nodumque omnem solueret. Quicquid Graecia Latiumque ad nostram aetatem monumentorum transmisit, etiam recentiorum scripta ad literas bonas pertinentes,

nentes, legerat, et quidem cum sensu ac notatione, et memoria ei adeo fida atque officiosa erat, ut sine memoriae adiumento, ei sponte, quae legerat, recurrerent, cum ad scribendum se accingeret. Quae vero scripserat, etiam libelli ipsius minores, legebantur cupidissime. Alliciebat enim lectores et argumentum quod pertractauerat, et orationis latinae forma, quae tota composita cernebatur ad rationem atque normam scriptorum veterum optimorum, certissimorumque verae eloquentiae magistrorum. Nec unquam ei deerat, quod diceret apte ad causam et personas. In illis ipsis praefatiunculis, descriptionibus lectionum scholae Thomanae magistrorum praemissis, vel aliquam bonam sententiam non sine suauitatis commendatione pertractabat, vel etiam proponebat, quae lectionem et interpretationem librorum graecorum veterum adiuuarent. Sic verbi causa inde ab A. xciv. usque ad A. xcix. Lexicon Stephanianum vocabulis triplicis generis e Platonis dialogo, qui inscribitur Cratylus, petitis locupletabat; nempe verbis vel omnino omis- sis, vel sine vlla scriptorum veterum auctoritate positis, vel iis, quorum significatus varii in illo Lexico neglecti essent; ita, ut et verba ipsa, et locos, vnde desumpti essent, accuratius illustraret.

In edendis vero auctoribus Graecis et Latinis, aliisque libris ad interpretationem scriptorum diuinorum pertinentibus, personam egit Critici Grammaticique perfecti, omnibusque numeris absoluti. Non temerarius, et audax, et nu-

gatorius syllabarum auceps erat, sed Criticus subtilis, sobrius, modestus, doctus. Summa cum cura et solertia colligere solebat lectiones varias, easque diiudicabat, ita, vt etiam virorum doctorum coniecturas et emendationes, earumque aut veritatem et elegantiam, aut vanitatem et ineptias aperiret. Confugiebat interdum etiam ipse ad coniecturas, cum eum desituebant libri scripti siue antiqui et boni, aut ex iis diligenter editi, quos in auxilium vocarat, hac tamen cum modestia, vt eas non in textum inferret, sed eruditis iudicandas relinqueret. Omnino malebat interpretatione legitima, linguaeque vsibus apta locos obscuros et difficiles explicare, quam audaci coniectura, quae facilior est, et vero etiam fallacior. Quare saepius quoque notabat et reprehendebat eos, qui coniecturis suis audacibus scriptores priscos corrumperent; omnium vero maxime improbat eorum studia, qui sacros libros detrahendo, interpolando, corrigendo deprauare, et cum erroribus suis in concordiam cogere conarentur. Interpretationis librorum sacrorum veritatem et grauitatem, auctoritate praeceptorum Graecae, Hebraicae reliquarumque Orientis linguarum, consensu vsus loquendi, et intentione mentis ipsorum auctorum, vnice contineri existimabat, et ridebat eos, qui neglecta accurata plenaque linguarum veterum et legum iustae interpretationis cognitione, commendarent et nimis laudibus extollerent interpretationem practicam siue moralem, qua nostra aetate

aetate quam plurimi tantopere abusi sunt. Ipse igitur in illustrandis explanandisque scriptorum sacrorum locis assidue grammaticis illis subsidiis utebatur; quam diligenter vero, et accurate, et feliciter, illis usus sit, quot locorum interpretationem vulgarem nouis praesidiis munierit, quam egregia fuerint ipsius praecepta, cum idoneis de causis a vulgari interpretandi ratione recederet, quot locis nouam lucem affuderit, quanta ipsius fuerit aduersus doctrinam diuinam verecundia; quam leniter iudicauerit de iis, qui solida doctrina instructi, salua causa et sententia doctrinae diuinae, diuersam libros sacros explicandi rationem tenerent, non opus est vt copiosius Tibi demonstrarem, *Reinharde, Vir Summe Reuerende atque Eruditissime.* Eandem vero diligentiam, curam, circumspectionem et eruditionem summam, quam in enarrandis auctoribus sacris probabat omnibus, adhibebat quoque cum in lucem emitteret libros scriptorum veterum Graecorum Latinorumque. Et in conscribendis quidem animaduersionibus, quibus hos libros locupletabat et adornabat, non tantum hoc agebat, vt integritatem incorruptam orationi scriptorum redderet, sed etiam vt locos difficiliorens enodaret et breuiter strictimque, diligentissime tamen explicaret. Quo vero melius consuleret rationibus adolescentium doctrinae antiquae cupidorum, libris haud paucis adiecit indices verborum formularumque copiosissimos, qui linguae Graecae thesauri nominandi sunt, et doctissimorum hominum omnium
puncta

puncta tulerunt. Quamuis autem Fischeri scripta omnium omni tempore desiderijs et optatis satisfacerent, nunquam tamen sibi ipse satisfaciebat vir religiosissimus; sed Melanchthonis, Camerariique more, quibus doctrina pariter atque virtutibus simillimus erat, semper in scriptis suis, etiam editis, emendandis et perpoliendis laborabat, ita, vt cum liber in lucem editus esset, non multo post nouas emendationes et addita-
menta plura adiceret, maximam partem exemplaris sui margini.

Docendi genus, quo Fischerus in scholis suis utebatur, perspicuum et accuratum, atque ita comparatum erat, vt puerorum adolescentiumque ingeniuorum mentes bonarum literarum opibus quam optime locupletarentur. Docebat autem Geometriam, Logicen et Rhetoricen, enarrabat Antiquitates Romanas, Historiam vniuersalem; saepius styli sui acumine castigabat discipulorum commentationes oratione latina ab iis conceptas, et vt eorum ingenia acuerentur, alerentur, atque memoria augetetur, liberalis et ingenua confidentia excitaretur et adiuuaretur, interdum eos etiam declamando exercebat. Erat autem iis artis declamandi et eloquentiae latinae non modo praeceptor egregius, sed etiam exemplum rectissimum et luculentissimum. Quam praeclare enim didicerit facultatis oratoriae copias, declarant atque testantur orationes, quas vel ipse habuit, vel a discipulis publice haberi iussit, et formulis stanneis describendas curauit, quae etiamnum non
sine

sine magna quadam cum voluptate leguntur et laudantur, ab omnibus copiae et ornatus linguae latinae iudicibus, tanquam admiranda eloquentiae latinae exempla. Nam etiam illae orationes, quae quotannis ab alumnis scholae Thomanae publice recitabantur, ab eo adeo diligenter emendatae, castigatae et perpolitae erant, ut non discipulum, sed magistrum ipsum dicentem audires. Quapropter etiam semper conuenire solebat magnus auditorum numerus, quos Fischerianae orationis latinae elegantia omni ubertate copiosa et amoenitatum plenissima, et oratiuncularum argumenti grauitas atque praestantia alliciebat et attrahebat. Etenim oratores vel dicebant de rebus publice priuatimque utilissimis, vel excitabant et renouabant memoriam virorum summorum, quorum caritate et admiratione Fischerus inflammatus flagrabat, *Philippi Melancthonis, Georgii Fabricii, Ernesti Pii, Viti Ludouici Seckendorffii, Claudii Salmasii, Iani Cornarii, Conr. Rittershusii, Ioh. Gerhardi, Sethi Caluisti, Christophori Cellarii* (magni quondam scholae Cizensis, cui Deus faueat! ornamentum) *Ioh. Aug. Ernestii*, aliorumque.

Sed ut ad Fischeri docendi genus redeam; studiosissime sibi agendum existimabat hoc, ut adulescentes curae et fidei suae crediti, magnam mature cum Graecis et Latinis auctoribus familiaritatem contraherent. Itaque non singulis annis eisdem libros enarrabat, sed quotannis fere alios, et cum post plurimum annorum interual-

lum

lum libros iam expositos denuo explicaret, non eandem cantilenam decantabat, sed quae legisset interea, aut notasset subtilius, aut rectius perspexisset, ea cum discipulis communicabat, ad quos edocendos nunquam nisi commentatus in cathedram escendebat. In docendo mira alacritas animi apparebat, et institutio ipsius ingenii viribus vniuscuiusque accommodata et conueniens erat. Nempe in interpretandis scriptoribus Hebraicis, Graecis et Latinis hanc fere sequi et tenere solebat rationem: Verba scriptoris singula et iuncta explicabat, ita, vt significationes eorum varias diligenter persequeretur, harum vero cohaerentiam et necessitudinem aperiret, vt ostenderet, quatenus notio loco quoque, verbo formulaeque cuique tribuenda esset, vt demonstraret signa, quibus illa certo reperiri posset, vt doceret quam lectis et aptis verbis sententiam suam auctor expressisset, quam elegans esset verborum structura et compositio. Res et sententias, ex historia, ritibus, institutis, moribus veterum, curiose illustrabat, praecepta sua auctoritate scriptorum veterum et recentiorum, idoneorum plurium confirmabat; textum scriptoris recenserebat, et emendabat, ita, vt notas afferret, quibus lectiones falsae agnoscerentur, earumque origines demonstraret; omninoque nihil intactum relinquebat quod obscurum esset et intellectu difficile. Has autem animaduersiones suas praelegebat et utebatur sermone latino. Cum vero vellet, vt discipuli assiduitate, industria, diligentia inter se certarent

tarent et contenderent, quo etiam cognosceret, an recte et accurate quae notasset, percepissent, se ipsum haud raro interpellabat, ita, ut eos interrogaret de rebus variis, quae ad explicandum et illustrandum scriptorem facerent, et ut ingenia bona, cum lectionis varietas adesset, lectionem veram et genuinam restituere et menda scripturae tollere iuberet. Cogebat item discipulos in orbem scriptorum Graecorum Latinorumque locos in linguam Latinam vel vernaculam transferre, ita ut et haec eorum studia praeceptis suis regeret et mirifice adiuuaret. Interdum etiam, cum ipsi necesse videretur, inter docendum digrediebatur ad praecepta morum, peccata, errores, vitia exprobrabat, et liberali severitate castigabat, doctrinae contra et virtutis studium laudabat et commendabat, ita ut exempla proponeret virorum doctorum, inprimis eorum, qui quondam scholae Thomanae alumni fuissent, quo discipulos incitaret, ut ad easdem laudes et virtutes iisdem viis contenderent. Discipulos qui assiduitate, diligentia, modestia sese commendarent, non, quae est multorum scholarum magistrorum satis perversa consuetudo, laudibus summis in coelum extollebat, quibus haud raro ingenia inflantur, ad inuerecundiam et arrogantiam perducuntur, aliorum vero deprimuntur; sed vultus et frons blanda, atque vox Viri, satis docebat qui recte respondisset, quorum diligentiam atque industriam probaret; et suo tempore eos quoque praemiis ornabat.

Tam

Tam praeclara vero et excellens cum fuerit Fischeri puerorum adolescentiumque ingenuorum institutio per quadraginta nouem annos, num mirandum est ex eius disciplina tot ornamenta et decora rei, et publicae, et christianae, et literariae exiisse? Sed iam satis de ingenio, doctrina et meritis immortalis memoriae Viri dixisse mihi videor; superest vt et de animo moribusque ipsius nonnulla afferam. Sanctitatis, probitatis, virtutisque omnis studiosissimus erat, in eoque agnosci poterat antiquae illius et Germanicae simplicitatis, fidei et Grauitatis imago praeclarissima. Ab omni simulatione et adulatione alienissimus erat, quae promiserat, constanter seruabat, nullis aduersus quemquam malis suspicionibus indulgebat, cum nemine callide, et suspiciose, cum omnibus libere et candide viuere volebat. Libere et candide iudicabat quoque de rebus et hominibus; quos doctrinae virtutisque laudibus dignos, et studio artibus ingenuis consulendi florere animaduertisset, eos singulari amore et beniuolentia complectebatur, viuos et mortuos admirabatur, laudabat et commendabat; quos vero his laudibus indignos intellexisset, eos quoque libere notabat et grauiter, moderate tamen pronuntiabat, quid sibi de iis videretur, omnium vero minime eos ferre poterat, qui cum incitiam coniungerent impudentiam, qui virorum optime meritorum famam laederent, qui gratiam aliorum humili blanditiarum et assentationum vanitate aucuparentur, quo consequerentur honores

nones et ornamenta, a quibus eos doctrinae mediocritas intercluderet. Haec tamen ingenua libertas, saepius Fischeri, eiusmodi hominum, qui veritatis vocem grauem omnium minime audire uellent, odia occulta et obscura, inimicitias apertas etiam, acerrimasque iras, contraxit; sed nihilominus malebat cum aliquo incommodo suo ueritati studere, quam simulare et adulari et maleuole tectus esse. Iniurias autem sibi illatas fortiter et confianter perferebat, et odia inuidiamque iniquorum contemnebat ac despiciebat. Ad amicitiam colendam pronus erat, eam tamen non in blanditiis, uerborumque lenociniis, et salutationum comitate, ponebat, neque ipse in formulis beneuolentiae significandae admodum disertus erat, sed in uoluntate sincera, uerisque officii. Maxime enim officiosus erat erga amicos, neque tantum erga hos, sed etiam erga omnes. Neminem frustra ipsius auxilium implorasse scio, et si quem consiliis uel re ipsa adiuuerat, sibi ita gratulabatur, ac si ipse beneficium accepisset. Et quamquam ei haud raro non optima gratia referebatur ab iis, quos omnis generis beneficiis ornasset, qui uilissimam ipsius operam saepius experti essent, nihilominus tamen officiosus esse pergebat, Vir ad ignoscendum paratissimus. Discipuli, aliique, ut hoc uno exemplo defungar, scriinia ipsius haud raro compilabant, et tamen nunquam denegabat schedas suas iis, qui eas in usum suum describere uellent. In primis mihi hac occasione notanda est *Ioh. Frid.*

Bahrdtii impudentia, qui Fischeri praelectiones in Malachiam, quas ei describendas commodarat, illo infcio edidit, et ita quidem, vt suas animaduerfiones esse mentiretur *) *Dathium* quoque, LL. OO. quondam in Acad. Lipf. Prof., fimilem fraudem commiffiffe, refert Illuftris *Harlefius* **) Vir Amiciffimus, cuius verba adfcribere liceat » cum Dathio ante aliquot annos controuerfiam habuiffe (Fifcherum), ex ephemeridibus literariis Erlangenfibus (*etiam ex nouellis literariis Lipfienfibus*) docemur. Dathius enim, qui in differtatione quadam Hofeam ex reliquis verfionum Graecarum, Aquilae inprimis, V. T. illuftrabat, plagii literarii ex fchedis Fifcheri accufabatur, crimen vero depulfurus ille contendebat, fe, quae nouitatis vtilitatisue fpeciem praeberent, ea ex fcholis Ernestii, non ex recitationibus Fifcheri, quibus perpaucas fe interfuiffe aiebat hebdomadas, accepiffe, in fuumque vsum conuertiffe.« Equidem nolo Dathium fua laude fraudare, hoc faltem certo affirmare au- fim, Fifcherum ab omni inanis gloriolae cupiditate et ftudio longiffime alienum fuiffe, quod etiam fponte et vltro confitebuntur omnes, quibus Virum accuratius noffe contigerit.

Quam-

*) Vid. etiam eufdem *Bahrdtii* Diff. in Pfalmum II. Lipf. 1766. 4. in qua quoque plurima e Fifcheri fchedis furrepta funt.

*) In breui descriptione vitae Fifcheri, inferta: Vitis philologorum noftra aetate clariffimorum Vol. I. Breae 1770. 8.

Quamquam muneris, quo Fischerus Vir Meritissimus perfungebatur, reditus imprimis ut nunc sunt tempora, non adeo magni et ampli erant, tamen salarii augmentum, nec petierat unquam, nec acceperat; paucis enim contentus esse didicerat, et rem familiarem conseruabat diligentia, frugalitate, parsimonia, honesta tamen, quae rationem haberet decori, nec aliorum commodis officeret. In suos indulgentissimus erat, quae tamen ipsius indulgentia, sapientia officiique gravitate temperabatur. Quare et liberi ipsius, in quibus educandis et instituendis nec laboribus nec sumptibus parcebat, libenter eius auctoritatem reuerentur, ita, ut ab ore ipsius penderent, quaeque vellet, summa cum animi voluptate perficerent. Eodem omnino studio colebant patrem, quo parentes suos, quoad viuerent, coluerat pater, hoc est, summo et flagrantissimo. Ut vero pius erat Fischerus in suos, et parentes, ita quoque in Deum pietatis studio captus et inflammatus tenebatur constantissimo, acerrimoque. Nec fucata erat illius pietas, non exardescebat tantum in animo ipsius, non ore tantum et sermonibus eam usurpabat, sed vitam, et instituta, et studia omnia ad religionis praeceptorumque diuinorum normam et regulam componebat ac dirigebat, pietatemque suam etiam cultu Dei religioso declarabat. Diebus festis et dominicis frequenter interesse solebat concionibus, quae de rebus diuinis in templis haberentur, cum vero valetudinis causa sacra publica obire non posset,

praesertim hieme, prouectioni aetate, illis inprimis diebus volumina diuina, et alia ex istis fontibus deducta, etiam libros doctorum veteris ecclesiae studiose lectitabat, et meditationi rerum sacrarum vacabat. Diligenter quoque et reuerenter religionis sacra obibat. Dei auxilium omnibus in rebus circumspiciebat, et ardentissimis precibus implorabat. Neque in rebus secundis efferebatur, sed admirabatur laudibusque summis extollebat benignitatem et liberalitatem Dei incredibilem; neque in rebus aduersis ita se deprimi patiebatur, ut animum recipere non posset. Haud scio, an vlla vnquam re magis animus ipse perturbatus sit, quam praematura morte filii vnici, *Erdmani Friderici Rudolphi*, praeclarae spei, eximiaequae probitatis et modestiae adolescentis; attamen reuerenter se submittebat voluntati diuinae, et pietate in Deum, cogitatione rerum coelestium, doloris stimulos hebetare, animumque tranquillare studebat. »Deus me, scribit ad *Ackermanum*, Medicinae Prof. Kiloniensem Celeberrimum*), usque cogitare diligenter iubeat, animum filii mei iam in coelo gaudiis liquidis et incredibilibus cumulatam versari, meumque animum esse breui in eadem sedes, vbi eadem percipiat gaudia, migraturum.»

Talis igitur et tantus vir Fischerus fuit *Reinharde*, *Magnifice et Summe Reuerende*, qui
scien-

*) In epistola praefixa Proluff. de vitiis Lexicc. N. T., p. XIII.

ſcientia bonarum literarum ſumma; virtutis ſtudio, quod e fonte religionis et pietatis in Deum puriſſimo promanaret, flagrantiffimo; meritorumque in literas, et in Scholam Thomanam, omnemque rempublicam magnitudine et amplitudine incredibili, tantopere eminuit, vt memoria ipſius nullo vnquam modo obſcurari, non niſi cum literis concidere et interire poſſit. Quodſi haec mea vitae Fiſcherianae delineatio optatis ac deſideriis Tuis, *Vir Magnifice et Celeberrime* ſatiſfecerit, impenſe laetabor. De me vero Tibi perſuaſiſſimum eſto, me per omnem vitam meam Fiſcheri merita, et Tua, in me incredibilia, pia grataque mente conſeruaturum, omnique contentione et ſtudio Tuas atque Fiſcheri virtutes aemulaturum eſſe. — Vale. Scripſi Lipſiae d. xxiv. Dec. MDCCCLXXIX.

1) Specimen I. obſervationum in N. T. e ſcriptoribus Graecis et Latinis aliſque antiquitatis venerandae monumentis auctore *Ioh. Frid. Fiſchero*. Lipſ. 1748. 4. — 2) Diff. de ara Pacis, ib. 1748. 4. 3) Comment. in Hebr. IX, 3. ib. 1749. 4. — 4) Animaduerſſ. in Iac. Welleri Grammaticam Gr. ib. Voll. III, 1750 — 52. 8. — 5) Chriſt. Stockii Clauis N. T. et V. T., ib. 1752. 53. 8. — 6) Aefchinis Socratici dialogi tres ib. 1753. 8. — 7) Leuſdenii libellus de Hebraiſmiſ N. T. ib. 1754. 8. — 8) Anacreontis carmina, cum notis Baxteri, Stephani etc. ib. 1754. 8. — 9) Paſoris Lexicon N. T. emendatum et auctum ib. 1755. 12. — 10) Dreſigii Commentarius de verbis mediis N. T. etc. ib. 1755. 8. — 11) Welleri Grammatica Graeca ib. 1756. 8. — 12) Moeridis Atticiſtae λέξεις Ἀπτικῶν καὶ Ἑλλῆνων et Timaei Sophiſtae λεξικὸν α. τ. λ. ib. 1756. 8. — 13) Iuſtini Hiſtoriae Philippiſtae e rec. Graecii etc. ib. 1757. 8. — 14) Specimen clauis verſionum Graec. V. T. Aquilae, Symmachi, Theodotionis, quintae, ſextae et ſeptimae ib. 1758. 8. — 15) Ouidii Opera, cum notis N. Heiſſii curauit, et indicem adiecit ib. 1758. 8. — 16) Aefchinis

Axiochus, gr. recensuit, et notis illustravit, ib. 1758. 8. — 17) Obfl. criticae in Malachiam ib. 1759. 4. — 18) Corn. Nepotis vitae excellent. imperat. cum animaduers. Bofii, et libello variar. lectt. ib. 1759. 8. — 19) Platonis dialogi quatuor Euthyphro, Apologia Socr. Crito, Phaedo, gr. c. variett. lectt. et animaduers. critt. ib. 1759. 8. — 20) Florus ex rec. Graevii c. animaduers. eiusd. ib. 1760. 8. — 21) Epistolae viror. quorundam doctorum ad I. A. Bosium, e bibl. Paulin. ib. 1760. 8. — 22) Palaephatu de incredibilibus c. notis et indice ib. 1760. 8. — 23) Prol. de versf. V. T. literarum hebraic. magiftris ib. 1762. 4. — 24) Oratio de Ioachimo Camerario, grammatico pariter atque theologo excellente ib. eod. a. 4. — 25) Theophrasti Characteres gr. c. not. et indice. Coburgi 1763. 4. — 26) Selectae historiae e profanis scriptt. historicis Lipsi. 1764. 8. — 27) Aeschini diall. tres, ed. sec. ib. 1766. 8. — 28) Oratio muneris Rectoris Scholae Thomanae adeundi caussa habita ib. 1767. 4. — 29) Exodi particula et Leuiticus, gr. e. cod. MS. biblioth. Paulin. ib. 1767. 8. — 30) Defensio locorum quorundam Platonior. ab emendandi libidine H. Stephani aliorumque, Proluf. ib. 1767. 4. quae addita est edit. sec. quatuor diall. Plat. — 31) Numeri et particula Deuteronomii, e Cod. MS. Biblioth. Paulin. ib. 1768. 8. — 32) Platonis Cratylus et Theaetetus gr. c. animaduers. ib. 1770. 8. — 33) Platonis diall. quatt. ed. sec. ib. eod. a. 8. — 34) Selectae historiae ed. sec. ib. eod. a. 8. — 35) Palaephatu ed. sec. minor ib. eod. a. 8. — 36) Cornarii Eclogae in Platonis dialogos omnes etc. ib. 1771. 8. — 37) Proluff. IV. de nonnullis fabb. Palaephati locis ab a. 67—70. coniunctim editae c. orat. de Camerario ib. 1771. 8. — 38) Palaephatu ed. tertia ib. 1771. 8. — 39) Proluff. IV. de versf. Gr. V. T. accessit Proluf. qua loci nonnulli versf. Grr. oracc. Malachiae illustrantur, coniunctim editae, ib. 1771. 8. — 40) Proluf. de Scientia linguae Graec. interioris interpretationis libror. N. T. adiumento maxime necessario ib. 1771. 4. — 41) Rhetores selecti, Demetrius Phalereus, Tiberius Rhetor, Anonymus Alexandrinus. Demetrium emendavit, reliquos e MSS. edidit, omnes notis illustravit Th. Galeus. Iterum edidit, varietat. lectionis Aldin. adiecit I. F. F. ib. 1773. 8. — 42) Prol. qua loci nonnulli N. T. illustrantur e versf. Grr. Malachiae ib. 1773. 4. — 43) Actuarii *περὶ ἐνεργειῶν καὶ παθῶν τοῦ ψυχικῆ πνεύματος, καὶ τῆς διαίτης λόγοι β'*, quor. alterum e Paris. exemplo Martini Iuvenis, alter e Cod. Monac. c. variet. lect. nunc primum in Germania edidit ib. 1773. 8. — 44) Proluf. de versf. Grr. Malachiae linguae Gr. et Hebr. adiutricibus et auctricibus ib. eod. a. 4. — 45) Platonis Sophista, Politic. et Parmenides c. animaduers. critt. ib. eod. a. 8. — 46) Prol. de chaldaicis Onquelosi Ionathaeque versf. V. T. etc. ib. 1774. 4.

- 47) Palaephati Verf. Latina, Velareo auctore, ib. eod. a. 8. —
 48) Platonis Philebus et Symposium c. not. crit. ib. 1775. 8. —
 49) Correxit Chrestomath. Cic. Gesneri et edidit ib. eod. a. 8. —
 50) Prol. I. de versf. libror. N. T. Vulgata, verae legitimaque rationis hebraea in latinum conuertendi magistra ib. eod. a. 4. —
 51) Anacreontis carmina, ed. sec. ib. 1776. 8. — 52) Selectae historiae etc. edit. III. ib. 1777. 8. — 53) Palaephatius — ed. IV. ib. eod. a. 8. — 54) Oratiunculae octo de virtutibus et ornamentis Ernesti Pii, Saxoniae Principis, atque Viti Ludouici Seckendorffii, eius amici, in Schola Thomanâ recitatae ib. 1777. 8. — 55) Vorflii de Hebraïsmis N. T. Commentar. etc. ib. 1778. 8. — 56) Proluff. V. in quibus varii loci libror. divinor. vtriusque Testamenti, eorumque versf. vett. maxime Graecæ, illustrantur et emendantur; accessit Comment. in Hebr. IX, 3. ib. 1779. 8. — 57) Phil. Theod. Verpoortennii Diss. — coniunctim edendas curauit I. F. F. ib. 1779. 8. — 58) Welleri Grammatica Gr. ed. II. ib. 1780. 8. — 59) Selectae historiae etc. edit. IV. ib. 1780. 8. — 60) Chrestomath. Cic. Gesneri denuo edidit I. F. F. 1780. 8. — 61) Platonis dialogi IV. edit. III. ib. 1783. 8. — 62) Selectae historiae etc. ed. V. ib. 1784. 8. — 63) Palaephatius ed. V. min. ib. 1786. 8. — 64) Aeschinis dialogi III. rec. emend. explic. indicem copiosiss. adiecit ed. III. ib. eod. a. 8. — 65) Oratiunculae quinque, quibus disciplina scholarum antiqua cum noua aetatis nostrae confertur ib. eod. a. 8. — 66) Aeschinis Dialogi — ed. IV. Misniae 1788. 8. — 67) Palaephatius edit. VI. rec. emend. explic. accedunt proluff. IV. in Palaeph. etc. Lips. 1789. 8. — 68) Supplementorum Commentarii Ioh. Vorflii de Hebraïsmis N. T. Specimina III. Lips. 1790—92. 4. — 69) Proluff. de vitii Lexicæ. N. T. XXXIII. ab a. 1772—1790. coniunctim editae ib. 1791. 8. — 70) Epistolae virorum doctorum quorundam ad Erdm. Rud. Fischerum Theol. Coburg. editae ib. 1791. 8. — 71) Platonis Cratylus, Gr. et Lat. annotationibus critt. et grammatt. illustratus Proluff. I—XIII. ib. 1792—98. 4. — 72) Leusdenii de dialectis N. T. singulatim de eius Hebraïsmis libellus — accessit Vorflii Commentar. de Adagijs N. T. Hebraicis ib. 1792. 8. — 73) Anacreontis carmina Gr. — suas animaduersif. adiecit ed. III. ib. 1793. 8. — 74) Animaduersif. ad Iac. Welleri Grammat. Gr. Spec. I. ib. 1798. 8. — 75) Specimen II. ib. 1799. 8. — 76) Interpretationis Lat. libelli Palaephati auctore Angelo Cospio Partic. I. Prol. ib. 1799. 4. — 77) Animaduersif. ad Welleri Grammat. Gr. Spec. III. Pars Prior. ib. 1800. 8.

In Actis Eruditorum Lipsiensif. *Fischerus* recensuit ab A. 1759—1763. a) Millii Miscellanea Sacra. — b) Hubiganti Biblia Hebraica. c) Ho-

c) Homeri Opp. Vol. II. et III. ed. Ernestii — d) Demosthenis
Oratt. T. II. ed. Taylor. — e) Saxii Orat. c. magistros VII. Artium. —
f) Canegieteri Opusc. de mutata nominum RR. ratione sub Cae-
sariis. — g) Callimachi hymnos ed. Ernestii. — h) Herodotus
Wesselingii.

I N

T V M V L V M

IOHANNIS FRIDERICI
FISCHERI

POPVLARIS, PRAECEPTORIS, ET AMICI
DESIDERATISSIMI

IOH. GEORGIUS ECCIVS

POETICES PROFESSOR.

Lipsiae, d. XI. Octbr. MDCCXCIX.

Caelo animam moriens, hic terrae condidit ossa,
Vir, decus aeternum, Lipsia docta, tuum,
Eximius cultor virtutis, candidus, aequus,
Exemplum rarae qui probitatis erat:
Vir, qui linguarum, Graecae, pariterque Latinae,
Mirandus summa cognitione fuit.

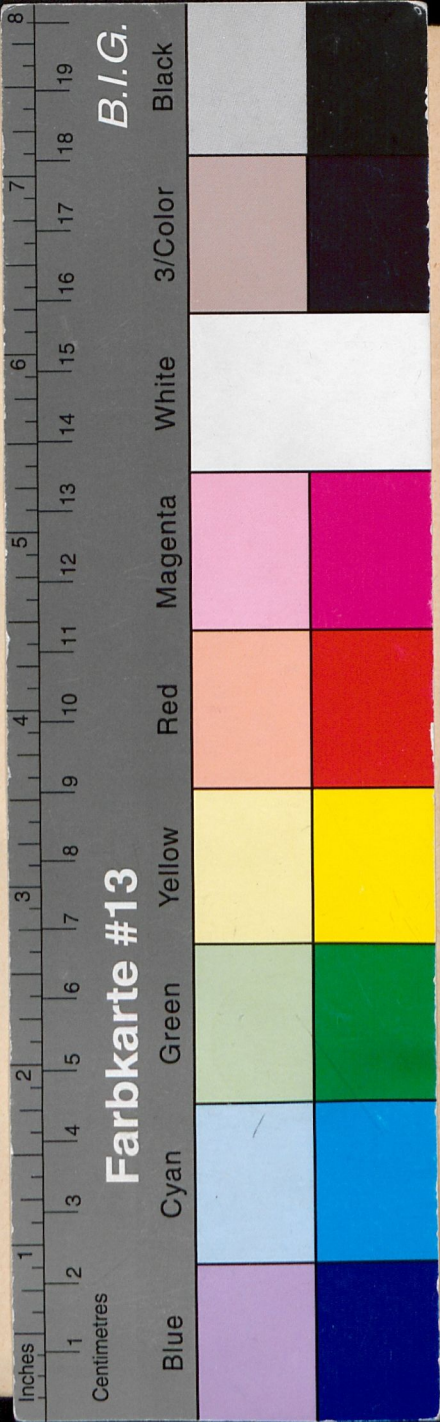
Ca 757

ULB Halle

3

005 369 037

CHRISTIANI THEOPHILI KVINOEL

PROF. LIPS.

NARRATIO

DE

IOHANNЕ FRIDERICO
FISCHERO

AD

VIRVM

MAGNIFICVM ET SVMME REVERENDVM

FRANCISCVM VOLKMARVM
REINHARDVM

1889/90 P. 1482.
THEOL. DOCT. SER. SAXON. ELECT. CON-
CIONATOREM AVLICVM PRIMARIVM SVM-
MI SENATVS SACRI ET ECCLESIA-
STICI CONSILIARIVM.

1799

H. v. K. K. K.